

БАГАТОРІВНЕВА СИСТЕМА СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ¹

Варналій Захарій Степанович*, доктор економічних наук, професор кафедри фінансів
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

*ORCID 0000-0002-6654-8760

© Варналій З.С., 2022

Стаття отримана редакцією 23.02.2022 р.

The article was received by editorial board on 23.02.2022

Вступ. Актуальність наукового дослідження проблем соціальної складової економічної безпеки на різних її рівнях пов'язана з низкою зовнішніх та внутрішніх, реальних та потенційних загроз в цій сфері. У реаліях сьогодення з огляду на глобалізаційні виклики, зокрема, гібридної війни, питання забезпечення соціальної безпеки набуває нової актуальності як для науки, так і для практики. Особливо гостро зазначена тематика актуалізується у рамках набуття чинності Угоди про асоціацію та виконання нашою країною взятих на себе міжнародно-правових зобов'язань у сфері забезпечення впровадження соціальних і безпекових стандартів та вимог. Зазначена тема актуалізується також в контексті подальшого розвитку економічної безпекології, спрямованої на необхідність розв'язання окремих проблемних питань щодо соціальних аспектів економічної безпеки України.

Огляд останніх джерел досліджень і публікацій. Вивченням та дослідженням питань економічної безпеки в Україні займаються такі науковці, як: О.І. Барановський [1], Т.Г. Васильців [5], О.С. Власюк [6], З.Б. Живко [9], О.М. Ляшенко [12], Д.В. Нікитенко [13], С.В. Онищенко [14], С.І. Пирожков [17] та інші. Питання соціальної складової економічної безпеки України активно досліджують З.І. Галушка [3], В.А. Гошовська [7], О.А. Грішнова [20; 21], Б.М. Данилішин [8], І. Іляш [10], В.І. Куценко [8; 11], О.Ф. Новікова [14], В.О. Онищенко [15], О.Г. Сидорчук [19], В.П. Удовиченко [11], Ю.М. Харазішвілі [20; 21] та інші. Водночас, незважаючи на актуальність та необхідність якнайшвидшого вивчення та вирішення, питання соціальних аспектів економічної безпеки України дотепер не стали самостійним та повноцінним об'єктом досліджень й розглядалися здебільшого фрагментарно, що, актуалізує тему дослідження.

Постановка завдання. З огляду на актуальність та необхідність комплексного дослідження питання зміцнення соціальної складової національної безпеки та її механізмів (інструментів) її забезпечення потребують подальшого дослідження, зокрема щодо багаторівневої системи соціальної безпеки.

Основний матеріал і результати. В умовах глобалізаційних процесів питання забезпечення соціальної безпеки, як складової національної безпеки держави, є головним пріоритетом державної соціальної політики [3].

У науковій літературі соціальну безпеку у більшості випадках розглядають як стан гарантованої правової та інституціональної захищеності життєво важливих соціальних інтересів особи та суспільства від зовнішніх і внутрішніх загроз [7]. Ю.М. Харазішвілі та О.А. Грішнова під соціальною безпекою розуміють «стан соціальної сфери, за якого забезпечуються висока якість життя населення (матеріальний рівень і соціальні складові), захищеність основних життєво важливих відновлювальних процесів (незалежно від впливу внутрішніх та зовнішніх загроз), можливість здобуття якісної освіти та відсутність загроз здоров'ю та життю людини» [20, с. 158].

В умовах загострення сучасної соціально-економічної кризи, загроз, пов'язаних з COVID-19, під час гібридної війни, розв'язання соціальних проблем стає ще більш важливим та актуальним. Особливу загрозу в Україні несе гібридна війна, яка істотно позначилася на стані національної безпеки України, зокрема, соціальної безпеки людини. Її негативні наслідки мають як прямий, так і опосередкований

¹ Статтю підготовлено в межах виконання проєкту НФД України «Нові геостратегічні загрози соціальної безпеки людини в умовах гібридної війни та шляхи їх запобігання» № 2021.01/0239.

характер, що є реальною соціальною загрозою. Вплив гібридної війни на соціальну безпеку людини потребує обґрунтування нових більш ефективних механізмів та інструментів її зміцнення.

Світова практика соціалізації економіки показала, що забезпечення соціальної безпеки вимагає системного підходу до її забезпечення та формування ефективних механізмів функціонування. Завдання науково-практичної розробки моделі соціальної безпеки, розробка механізмів, які забезпечують її постійне відновлення / відтворення набуває стратегічного значення та все більшої актуальності [4].

Оцінюючи вплив багатofакторних глобальних, національних [17], регіональних проблем [15] на забезпечення соціальної безпеки, вітчизняні науковці визначають соціальну безпеку як процес захищеності відповідних об'єктів від цих загроз. За основу береться такий підхід, що загрозами є системні чинники, що зумовлюють ці внутрішні та зовнішні загрози й призводять до неефективності реалізації соціальної політики держави.

Соціальну безпеку необхідно розглядати також як результат цілеспрямованої взаємодії усіх соціальних суб'єктів, які мають нести соціальну відповідальність на своєму рівні.

Соціальна відповідальність держави в сучасній економіці передбачає не просто систему соціального забезпечення і соціальних гарантій, – вона, як суб'єкт економічних відносин, реалізує свої власні інтереси, пов'язані із гарантуванням суспільних і мериторних благ, а також через систему своїх інструментів забезпечує координацію дій економічних суб'єктів, певною мірою фіксує їх завдання, права та обов'язки, реалізуючи інтереси суспільства в цілому. Функція соціальної відповідальності держави у певний спосіб узгоджується із соціальними функціями підприємств, громадських організацій і окремих членів суспільства. Щодо окремих громадян велике значення мають не просто способи та умови підвищення їхнього добробуту, а й можливості спільної реалізації низки соціальних потреб через діяльність громадських організацій.

Соціальна безпека є об'єктивним результатом процесів соціалізації, що характеризується станом суспільного виробництва, соціально-гуманітарної сфери, охорони внутрішнього конституційного порядку, екологічної безпеки, зовнішньої безпеки, культури тощо. Головні структурні елементи соціальної безпеки держави наведено на рис. 1.

Зазначений перелік структурних елементів соціальної безпеки, поданих на рис. 1, засвідчує про полісистемність поняття соціальної безпеки та свідчить про збалансованість існування людини в політичній, економічній, психологічній, культурній, інформаційній, демографічній, екологічній та інших сферах суспільного життя.

В процесі забезпечення соціальної безпеки мають узгоджуватися та реалізуватися соціальні інтереси, що базуються (повинні базуватися) на фундаментальних цінностях, прагненнях та потребах людей. Гарантування соціальної безпеки на усіх рівнях можна характеризувати як можливість реалізації системи соціальних інтересів.

Сутність соціальної безпеки відображається в реальних результатах процесів соціалізації, що спрямовані на створення нової системи соціального захисту, дієвої організаційної культури, формування власників-підприємців, їх ринкових взаємовідносин, оновлення соціальної структури суспільства, сприяння у досягненні особистого успіху шляхом залучення людей до тих процесів, де вони можуть самореалізуватися, вийти на світовий (європейський) рівень реалізації потреб та інтересів.

Слід зазначити, що аналіз та оцінка стану соціальної безпеки має бути систематичною, комплексною, оцінюючи: стан добробуту та рівня життя; стабільність соціальних взаємин та організаційної структури; рівень культури суспільства; наявність умов запобігання і розв'язання соціальних конфліктів; процеси десоціалізації суспільства тощо [4].

Водночас соціальну безпеку необхідно розглядати в контексті її багаторівневої системи. Враховуючи те, що соціальна безпека є однією з основних складових економічної безпеки, її необхідно розглядати під кутом зору економічного рівня, а саме: нано-, мікро-, мезо-, макро- та мегарівня. Тому ми пропонуємо таку багаторівневу систему соціальної безпеки: соціальна безпека людини (нанорівень); соціальна безпека суб'єкта господарювання (мікрорівень); соціальна безпека регіону (мезорівень); соціальна безпека держави (макрорівень); глобальна соціальна безпека (мегарівень) (рис. 2).

треба розпочинати з нанорівня – з людини. В Стратегії національної безпеки України, ухваленій 14 вересня 2020 року і яка має назву «БЕЗПЕКА ЛЮДИНИ – БЕЗПЕКА КРАЇНИ», визначено, що «Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека – найвища соціальна цінність в Україні» [18]. Тут важко також не погодитися з Ю.М. Харазішвілі та О.А. Грішновою, що людина з її нагальними потребами, інтересами, цінностями, є основною рушійною силою, метою і критерієм усього економічного розвитку, успіху економічних і соціальних реформ [21].

Рис. 1. Структурні елементи соціальної безпеки держави

Джерело: авторська розробка

Розглянемо кожний рівень соціальної безпеки. Рівні соціальної безпеки, як і інших складових

Соціальна безпека людини (нанорівень), на нашу думку, це ступінь (рівень) захищеності життєво важливих соціально-економічних інтересів людини (особи), її прав, свобод та цінностей від внутрішніх та зовнішніх, реальних та потенційних загроз. Функціональними складниками цього рівня соціальної безпеки є: безпека життєдіяльності людини; безпека реалізації загальносоціальних цінностей; безпека гідного рівня життя; безпека соціального середовища; психологічна та психічна безпека; самозахист; самозбереження; саморозвиток тощо.

Щодо *соціальної безпеки суб'єкта господарювання (мікрорівень)*, то це рівень захисту соціально-економічних інтересів суб'єкта господарювання та запобігання внутрішнім і зовнішнім, реальним і потенційним загрозам. Важливим функціональними складниками соціальної безпеки мікрорівня є: безпека трудового потенціалу; корпоративна соціальна відповідальність; розвиток соціальної інфраструктури; наближення рівня оплати праці до європейських стандартів; залучення працівників до управлінських функцій тощо.

Водночас, ступінь захищеності соціально-економічних інтересів регіону від негативних внутрішніх та зовнішніх, реальних та потенційних загроз означає *соціальну безпеку регіону (мезорівень)*. Основними функціональними складниками цього рівня соціальної безпеки мають бути: безпека збалансованого соціального розвитку регіону; безпека соціальної сфери регіону; безпека ринку праці населення регіону; міграційна безпека в регіоні тощо.

Соціальна безпека держави (макрорівень) визначає захищеність соціально-економічних інтересів людини та громадянина, суспільства й держави від ендогенних та екзогенних, реальних та потенційних загроз, за якої забезпечується сталий розвиток країни. У цьому контексті функціональними складниками

макрорівня соціальної безпеки є: безпека соціальної та гуманітарної сфери; безпека кадрового потенціалу; безпека ринку праці країни; соціальне партнерство; соціальна солідарність усіх верств населення; система соціального захисту людей, їх прав і свобод тощо.

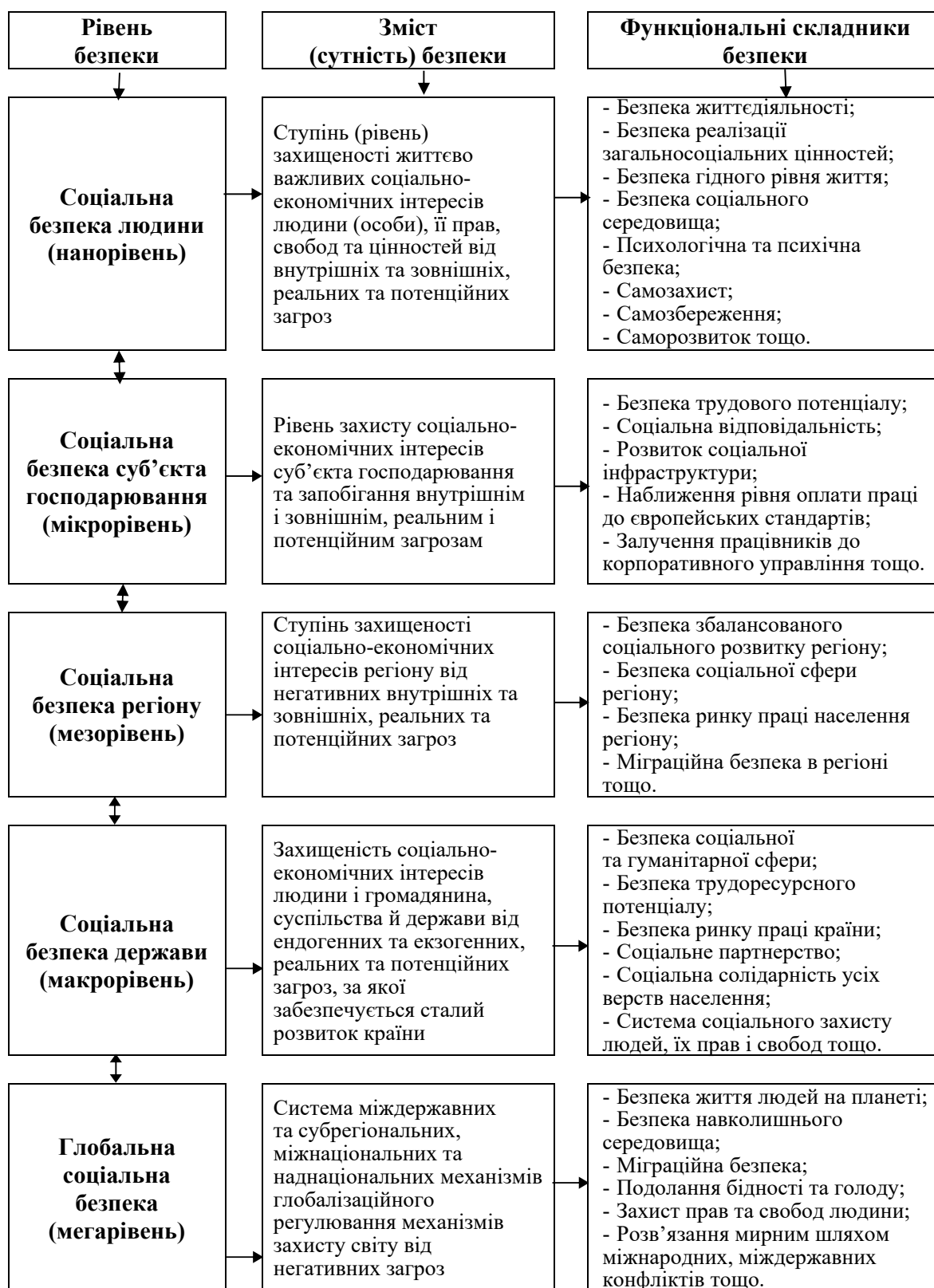

Рис. 2. Багаторівнева система соціальної безпеки

Джерело: авторська розробка з використанням [10]

Систему міждержавних та субрегіональних, міжнаціональних та наднаціональних механізмів глобалізаційного регулювання механізмів захисту світу від негативних загроз відображає *глобальна соціальна безпека (мегарівень)*. Функціональними складниками глобальної соціальної безпеки, безпеки мегарівня мають бути: безпека життя людей на планеті; безпека навколишнього середовища; міграційна безпека; подолання бідності та голоду; захист прав та свобод людини; розв'язання мирним шляхом міжнародних, міждержавних конфліктів тощо.

Висновки. Сьогодні як ніколи гостро стоять проблеми забезпечення національної безпеки України, як і в інших країнах світу. В цьому аспекті неперевершене значення має здійснення наукових досліджень щодо визначення реальних та потенційних загроз та пошук шляхів забезпечення всіх складових національної безпеки. Кожна з складових національної безпеки має вагоме значення, але всі складники безпеки мають соціальну спрямованість, саме у цьому контексті й полягає пріоритетність соціальної безпеки людини, яка потребує більш системного наукового дослідження в межах економічної безпекології. А серед багаторівневої системи соціальної безпеки на перше місце виходить соціальна безпека людини. Соціально-трудова сфера, а точніше – людина з її нагальними потребами, інтересами, цінностями, є основною рушійною силою, метою і критерієм усього економічного розвитку, успіху економічних і соціальних реформ. Тому соціальна безпека – це не тільки питання людського розвитку, політичної стабільності суспільства та утвердження національних інтересів, але й підґрунтя цього економічного зростання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Барановський О.І. Філософія безпеки : монографія. Київ : УБС НБУ, 2014. Т. 1. 831 с.
2. Варналій З.С. Нові виклики соціальної безпеки України в умовах євроінтеграції. *Зб. наук. праць XII Міжнар. наук.-практ. конф. «Академічна й університетська наука: результати та перспективи»*, 6 грудня 2019 року. Полтава : Національний університет імені Юрія Кондратюка, 2019. С. 14–19.
3. Варналій З.С., Галушка З.І. Соціальна безпека як система. *Економіка і управління: Науковий журнал*. 2010. № 3 (47). С. 94–100.
4. Варналій З.С., Білик Р.Р., Хмелевський М.О. Соціальна безпека України: сутність, проблеми та шляхи забезпечення. *Економічний вісник університету. Зб. наук. праць учених та аспірантів*. Випуск 45. Переяслав, 2020. С. 105–114.
5. Васильців Т.Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізми зміцнення : монографія. Львів : Арал, 2008. 368 с.
6. Власюк О.С. Національна безпека України: еволюція проблем внутрішньої політики : вибр. наук. праці. Київ : НІСД, 2016. 528 с.
7. Гошовська В.А. Соціальна домінанта національної безпеки. *Стратегічна панорама*. 2003. № 2. С. 97.
8. Данилишин Б., Куценко В. Соціальна безпека – підґрунтя сталого розвитку. *Вісник Національної академії наук України : зб. наук. праць*. 2010. № 1. С. 20–28.
9. Живко З.Б. Економічна безпека підприємства: сутність, механізми забезпечення, управління : монографія. Львів : Ліга-Прес, 2012. 544 с.
10. Ляш О.І. Трансформації системи соціальної безпеки України: регіональний вимір : монографія; Львівська комерційна академія. Львів : ПАІС, 2012. 591 с.
11. Куценко В.І., Удовиченко В.П. Соціальна безпека в контексті сталого розвитку. Чернівці : Видавець Лозовий В.М., 2010. 652 с.
12. Ляшенко О.М. Концептуалізація управління економічною безпекою підприємства : монографія. Київ : НІСД, 2015. 348 с.
13. Нікитенко Д.В. Інвестиційна безпека України: сутність та інституціональне забезпечення : монографія. Рівне : НУВГП, 2018. 376 с.
14. Новікова О.Ф. Соціальна безпека: організаційно-економічні проблеми і шляхи вирішення. Донецьк : ІЕП НАН України, 1997. 460 с.
15. Онищенко В.О., Завора Т.М., Чепурний О.В. Соціальна безпека регіону: теоретичні та прикладні аспекти : монографія. Полтава : ПолтНТУ, 2015. 274 с.
16. Онищенко С.В. Бюджетна безпека України: сутність, загрози та шляхи забезпечення : монографія. Київ : Знання України, 2017. 450 с.
17. Пирожков С.І. Концептуальні підходи до формування системи національної безпеки України. *Проблеми національної безпеки. Стратегічна панорама*. 2003. № 1. С. 25–32.
18. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України» // Указ Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>
19. Сидорчук О.Г. Соціальна безпека: державне регулювання та організаційно-економічне забезпечення : монографія; Львівський регіональний ін-т держ. управління. Львів, 2018. 492 с.
20. Харазішвілі Ю.М., Грішнова О.А. Якість життя в системі соціальної безпеки України: індикатори, рівень, загрози. *Економіка України*. 2018. № 11–12. С. 157–171.

21. Kharazishvili, Y., Kwilinski, A., Grishnova, O., & Dzwigol, H. (2020). Social Safety of Society for Developing Countries to Meet Sustainable Development Standards: Indicators, Level, Strategic Benchmarks (with Calculations Based on the Case Study of Ukraine). *Sustainability*, 12(21), 8953. URL: <https://www.mdpi.com/2071-1050/12/21/8953>

REFERENCES:

1. Baranovskyi, O.I. (2014), *Filosofiya bezpeky* [Philosophy of Security], vol. 1, UBS NBU, Kyiv, Ukraine.
2. Varnalii, Z.S. (2019), "New challenges of social security of Ukraine in the conditions of European integration", *Akademichna y universytet-ska nauka: rezultaty ta perspektyvy: zb. nauk. prats XII Mizhnar. nauk.-prakt. konf. – Academic and University Science: Results and Prospects: coll. science. works XII International. scientific-practical conf.*, Poltava, Nat. Yuri Kondratyuk University. P. 14–19.
3. Varnalii, Z.S. and Galushka, Z.I. (2010), "Social security as a system", *Ekonomika i upravlinnya: Naukovyy zhurnal – Economics and Management: Scientific Journal*, vol. 3 (47), pp. 94–100.
4. Varnalii, Z.S., Bilyk, R.R. and Khmelevskiy, M.O. (2020), "Social security of Ukraine: essence, problems and ways of providing", *Ekonomichnyy visnyk universytetu. Zb. nauk. prats uchenykh ta aspirantiv – Economic Bulletin of the University. Coll. Science. works of scientists and PhD students*, vol. 45, pp. 105–114.
5. Vasylytsiv, T.G. (2008), *Ekonomichna bezpeka pidpryyemnytstva Ukrayiny: stratehiya ta mekhanizmy zmitsnennya* [Economic security of entrepreneurship in Ukraine: strategy and mechanisms for strengthening], Aral, Lviv, Ukraine.
6. Vlasyuk, O.S. (2016), *Natsionalna bezpeka Ukrayiny: evolyutsiya problem vnutrishnoyi polityky* [National Security of Ukraine: the evolution of problems of domestic policy], NISR, Kyiv, Ukraine.
7. Goshovska, V.A. (2003), "Social dominant of national security", *Stratehichna panorama – Strategic panorama*, vol. 2, p. 97.
8. Danylyshyn, B. and Kutsenko V. (2010), "Social security – the basis of sustainable development", *Visnyk Natsionalnoyi akademiyi nauk Ukrayiny: zb. nauk. prats – Bulletin of the National Academy of Sciences of Ukraine: collection. Science. Work*, vol. 1, pp. 20–28.
9. Zhyvko, Z.B. (2012), *Ekonomichna bezpeka pidpryyemstva: sutnist, mekhanizmy zabezpechennya, upravlinnya* [Economic security of the enterprise: essence, mechanisms of maintenance, management], Liga-Press, Lviv, Ukraine.
10. Ilyash, O.I. (2012), *Transformatsiyi systemy sotsialnoyi bezpeky Ukrayiny: rehionalnyy vymir* [Transformations of the social security system of Ukraine: regional dimension], PAIS, Lviv, Ukraine.
11. Kutsenko, V.I. and Udovychenko, V.P. (2010), *Sotsialna bezpeka v konteksti staloho rozvytku* [Social security in the context of sustainable development], Chernihiv, Ukraine.
12. Lyashenko, O.M. (2015), *Kontseptualizatsiya upravlinnya ekonomichnoyu bezpekoyu pidpryyemstva* [Conceptualization of management of economic security of the enterprise], NISR, Kyiv, Ukraine.
13. Nikytenko, D.V. (2018), *Investytsiyna bezpeka Ukrayiny: sutnist ta instytutsionalne zabezpechennya* [Investment security of Ukraine: essence and institutional support], NUWEE, Rivne, Ukraine.
14. Novikova, O.F. (1997), *Sotsialna bezpeka: orhanizatsiyno-ekonomichni problemy i shlyakhy vyrishennya* [Social security: organizational and economic problems and solutions], IEP NAS of Ukraine, Donetsk, Ukraine.
15. Onyshchenko, V.O., Zavora, T.M. and Chepurnyi, O.V. (2015), *Sotsialna bezpeka rehionu: teoretychni ta prykladni aspekty* [Social security of the region: theoretical and applied aspects], PoltNTU, Poltava, Ukraine.
16. Onyshchenko, S.V. (2017), *Byudzhetna bezpeka Ukrayiny: sutnist, zahrozy ta shlyakhy zabezpechennya* [Budget security of Ukraine: essence, threats and ways of providing], Znannya Ukrayiny, Kyiv, Ukraine.
17. Pirozhkov, S.I. (2003), "Conceptual approaches to the formation of the national security system of Ukraine. Problems of national security", *Stratehichna panorama – Strategic panorama*, vol. 1, pp. 25–32.
18. Pro rishennya Rady natsionalnoyi bezpeky i oborony Ukrayiny vid 14 veresnya 2020 roku «Pro Stratehiyu natsionalnoyi bezpeky Ukrayiny» [On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine of September 14, 2020 "On the National Security Strategy of Ukraine"], *Ukaz Prezydenta Ukrayiny vid 14 veresnya 2020 roku № 392/2020* [Decree of the President of Ukraine of September 14, 2020 № 392/2020], available at: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>
19. Sydorchuk, O.G. (2018), *Sotsialna bezpeka: derzhavne rehulyuvannya ta orhanizatsiyno-ekonomichne zabezpechennya* [Social security: state regulation and organizational and economic support], Lviv Regional Institute of State management, Lviv, Ukraine.
20. Kharazishvili, Yu.M. and Grishnova, O.A. (2018), "Quality of life in the social security system of Ukraine: indicators, level, threats", *Ekonomika Ukrayiny – Economy of Ukraine*, vol. 11–12, pp. 157–171.
21. Kharazishvili, Y., Kwilinski, A., Grishnova, O. and Dzwigol, H. (2020), Social Safety of Society for Developing Countries to Meet Sustainable Development Standards: Indicators, Level, Strategic Benchmarks (with Calculations Based on the Case Study of Ukraine). *Sustainability*, vol. 12 (21), available at: <https://www.mdpi.com/2071-1050/12/21/8953>

УДК 316.4:338.2

JEL H56 O10

Варналій Захарій Степанович, доктор економічних наук, професор кафедри фінансів, Київський національний університет імені Тараса Шевченка. **Багаторівнева система соціальної безпеки.**

Розкрито сутність соціальної безпеки як пріоритетної складової національної, зокрема, економічної безпеки. Визначено, що в умовах загострення сучасної соціально-економічної кризи, загроз, пов'язаних з

COVID-19, розв'язання соціальних проблем стає ще більш важливим та актуальним. Особливу загрозу в Україні несе гібридна війна, яка істотно позначилася на стані національної безпеки України, зокрема, соціальної безпеки людини. Її негативні наслідки мають як прямий, так і опосередкований характер, що є реальною соціальною загрозою. Вплив гібридної війни на соціальну безпеку людини потребує обґрунтування нових більш ефективних механізмів та інструментів її зміцнення. Зазначено, що аналіз та оцінка стану соціальної безпеки має бути систематичною, комплексною, оцінюючи: стан добробуту та рівня життя; стабільність соціальних взаємин та організаційної структури; рівень культури суспільства; наявність умов запобігання і розв'язання соціальних конфліктів; процеси десоціалізації суспільства тощо. Підкреслено, що соціальну безпеку необхідно розглядати в контексті її багаторівневої системи, зокрема, її необхідно розглядати під кутом зору економічного рівня, а саме: нано-, мікро-, мезо-, макро- та мегарівня. Запропоновано авторську багаторівневу систему соціальної безпеки, яка включає п'ять рівнів: соціальна безпека людини (нанорівень); соціальна безпека суб'єкта господарювання (мікрорівень); соціальна безпека регіону (мезорівень); соціальна безпека держави (макрорівень); глобальна соціальна безпека (мегарівень). Дано авторські визначення змісту (сутності) кожного рівня соціальної безпеки та їх функціональні складники. Зокрема, соціальну безпеку людини визначено як ступінь (рівень) захищеності життєво важливих соціально-економічних інтересів людини (особи), її прав, свобод та цінностей від внутрішніх та зовнішніх, реальних та потенційних загроз, а функціональними складниками є: безпека життєдіяльності людини; безпека реалізації загальносоціальних цінностей; безпека гідного рівня життя; безпека соціального середовища; психологічна та психічна безпека; самозахист; самозбереження; саморозвиток тощо.

Ключові слова: національна безпека, соціальна безпека, соціальна безпека людини, загрози, гібридна війна, багаторівнева система, функціональні складники.

UDC 316.4:338.2

JEL H56 O10

Zakharii Varnalii, Doctor of Economics, Professor of the Department of Finance, Taras Shevchenko National University of Kyiv. **Multilevel system of social security.**

The essence of social security as a priority component of national, in particular, economic security is revealed. It is determined that in the context of the aggravation of the current socio-economic crisis, the threats associated with COVID-19, the solution of social problems becomes even more important and relevant. A special threat in Ukraine is posed by the hybrid war, which has significantly affected the state of national security of Ukraine, in particular, human social security. Its negative consequences are both direct and indirect, which is a real social threat. The impact of hybrid warfare on human social security requires the substantiation of new, more effective mechanisms and tools for strengthening it. It is noted that the analysis and assessment of the state of social security should be systematic, comprehensive, assessing: the state of welfare and living standards; stability of social relations and organizational structure; the level of culture of society; availability of conditions for prevention and resolution of social conflicts; processes of desocialization of society, etc. It is emphasized that social security should be considered in the context of its multilevel system, in particular, it should be considered from the point of view of the economic level, namely: nano-, micro-, meso-, macro- and mega-level. The author's multilevel system of social security is offered, which includes five levels: human social security (nanoscale); social security of the business entity (micro level); social security of the region (meso level); social security of the state (macro level); global social security (megalevel). Author's definitions of the content (essence) of each level of social security and their functional components are given. In particular, human social security is defined as the degree (level) of protection of vital socio-economic interests of man (person), his rights, freedoms and values from internal and external, real and potential threats, and the functional components are: security of human life; security of realization of general social values; security of a decent standard of living; social security; psychological and mental security; self-defense; self-preservation; self-development, etc.

Key words: national security, social security, human social security, threats, hybrid war, multilevel system, functional components.